

איסור הבערה ביו"ט והאם אמרינן "מתוך" - שיעור כללי – יסודות איסור מלאכה ביו"ט

פתיחה

ר"ע לומד שמצוות תשבייתו חלה ביום י"ד משום שאי אפשר לפרש שהאמור: "ביום הראשון תשבייתו" מוסב על יום ט"ו – שכן יש בו איסור מלאכה, והבערת החמץ היא מלאכה. רבא הסיק מדברי ר"ע שלוש הלכות. אנחנו נתרכז בשיעור בשתיים מהן העוסקות בהבערה ובדין "בתוך שהותרה מלאכה ביו"ט לצורך – הותרה נמי שלא לצורך". סוגיה זו היא שער להיכרות עם יסודות איסור המלאכה ביו"ט וההבדל בינו לבין שבת. הסוגיה מעוררת שאלות רבות, שימו לב לדגשים הבאים:

1. האם המסקנות של רבא הכרחיות?
2. למ"ד הבערה ללא יצאת – מה מעמדה של הבערה ביו"ט ומדוע? מדוע אם היא לא, ביעור חמץ היה דוחה אותה?
3. ההלכה ש: "מתוך שהותרה לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך" נראית מוזרה מאוד. נוכל בשיטה זו להתיר את רוב איסורי התורה, למשל: מתוך שהותרה שבת לידידות מפני צרכי פיקוח נפש – הותרה נמי להידחות לכל צורך אחר, וכיו"ב. כיצד ניתן להבין הלכה זו, והאם יישומה בסוגייתנו מתקבל על הדעת?
4. מה יסוד המחלוקת בין ר"י לחכמים האם בעור חמץ אינו אלא שריפה?
5. האם אחרי העיון יש מקום לחשוב על זיקה מהותית בין שלוש ההנחות שחשף רבא בדברי ר"ע?
6. ככל שיש זמן: הסתירה בין המימרא של רב יהודה אמר רב שכופה עליו את הכלי – ונסיון להבין מדוע זה כך.

1. בסוגייתנו

ה א: "רבי עקיבא אומר... שהיא אב מלאכה". בהמשך העמוד: "אמר רבא... הותרה נמי שלא לצורך". רש"י, ותוס' ד"ה: "לחלק יצאת", "לא אמרינן מתוך". רבנו חננאל ד"ה "אמר רבא" (גם להלן).

2. מתוך שהותרה

- ביצה יבא משנה וגמ' עד... בהוצאה שלא לצורך פליגי". רש"י: "לא את הקטן", "לפלגו באבנים". תוס': "ה"ג רש"י אלא מעתה" (רק מה שלהלן), אור זרוע של"ח (מה שלהלן).

- מגילה ז ב במשנה: "אין בין יום טוב... ובגמ' עד: ... שאי אפשר לעשותן מערב יום טוב".
- ביצה כא ב המשנה: "ב"ש אומרים..."
- תוס' שבת צה א (מה שלמטה)
- רמב"ם הל' יו"ט א, ד.
- רמב"ן עה"ת ויקרא כג, ז (מה שלהלן); ספר יראים ש"ד (מה שלהלן).
- שו"ע או"ח תקיח, א-ב ומשנה ברורה (הלן. משנה ברורה לכה"פ ס"ק א)

3. הבערה

- שבת ע א: "ותיפוק ליה חילוק מלאכות... רבי נתן אומר לחלק יצאת".
- שמות לה א-ג, מדרשי הלכה והמפרשים על פס' ג – שהובאו להלן. הרוצה להרחיב – תבוא עליו הברכה.

4. אין ביעור חמץ אלא שריפה

משנה בדף כא א, ובגמ' כז ב: "רבי יהודה אומר אין ביעור... (ריש עמ' כח ב) מה נותר בשריפה אף חמץ בשריפה". ויקרא ז, יז. בספרא ובראב"ע שם. רמב"ם סה"מ עשה צא (להלן). ויקרא ד: יא-יב.

5. הסוגיה בדף ו א (ככל שיאפשר הזמן)

ו א: "אמר רב יהודה אמר רב המוצא חמץ בביתו כופה עליו את הכלי". פסיקת רב יהודה אמר רב סותרת לכאורה את מסקנת סוגייתנו.

עיינו ב: רש"י ד"ה "כופה עליו את הכלי", ר"ן על הרי"ף ב ב מדפי הרי"ף ד"ה "המוצא חמץ". פסיקת הרמב"ם הל' חו"מ ג, ח (להלן), והכסף משנה עליו עד: ... וחכמים עשו חיזוק לדבריהם". מהר"ם חלאווה ו א "אמר רב יהודה אמר רב" (מה שלהלן). ריטב"א ה ב "ושמע מינה" (להלן).

דהא אשכחן נמי דמשחקין בכדור שקורין פלוט"א בלע"ז ביום טוב
ברה"ר אף על גב דליכא אלא טיול

ספר אור זרוע חלק ב - הלכות יום טוב סימן שלח

ונראה כדפרשי רבנותא רבי' פר"ח ורבי' יצחק בר' אשר ורבי' תם דב"ה
אית להו דמעיקרא לא הותרה הוצאה ביום טוב כ"א לצורך מצות היום
דקיי"ל יש עירוב והוצא' ליו"ט במידי דלאו צורך מצו' היום וכשהותר'
הוצאה לצורך אכילת יום טוב הותרה שהיא מצות היום ומתוך שהותרה
לצורך אכילת היום שהיא מצות היום הותרה נמי לכל דבר מצוה אף על
פי שאינה מצות היום כגון הוצאת גדול למולו שהוא מצוה אבל לא מצות
היום וכגון לבעול בתחילה ביום טוב וכגון שחיטת עולת נדבה שהיא
מצוה דאמר' מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך
שהיא כמו כן בעילת מצוה ולא מצות היום אבל דבר שאינו מצוה כלל לא
התירו בה ע"י מתוך. והא דנקט במתני' קטן לולב וס"ת שהן חובת היום.
כדמפרש בירושלמי להודיעך כחן דב"ש דאסרי אפילו חובת היום הלכך
הכי קיימא לן דיש עירוב והוצאה ליום טוב ואסור להוציא לרה"ר או
לחצר שאינה מעורבת ביום טוב כל מידי דלאו צורך יום טוב הוא והכי
איתא בירושלמי דשמעת' תני ולא את המפתח וב"ה מתירין א"ר יצחק
הדא דתימר במפתח של אוכלין אבל במפתח של כלים לא בדא והא ר'
אבהו יתיב ומפתח דפלטורים בידיה פלפלין הוה ליה בגוה פי' שהוא
צורך אוכל נפש.

תוספות מסכת שבת דף צה עמוד א

...ומיהו תימה לר"י כיון דמותר לגבן ב"ט מן התורה אפילו באפשר
אפילו לא יהא מותר מדרבנן אלא בדלא אפשר אם כן נפל ביתו ב"ט
יהא מותר לבנותו ב"ט דמתוך שהותר בנין לצורך דמגבן הוי משום
בונה כדאמר בסמוך הותר נמי שלא לצורך ובלבד שיהא צורך היום
לאכול בתוכו שלא יכנו שרב ושמש וי"ל דאסור מדרבנן דהוי עובדא דחול
כי היכי דאסורין טחינה והרקדה ביום טוב.

ספר יראים סימן שד [דפוס ישן - קיג]

ולאו דוקא אוכל נפש התיר הכתוב אלא אפי' כל הנאת הנפש כדתנן
בביצה פ"ב [כ"א ב'] בש"א לא יחם אדם חמין לרגליו אלא א"כ ראויים
לשתיה וב"ה מתירין ותניא בש"א לא יעשה מדורה ויתחמם כנגדה וב"ה
מתירין והלכה כב"ה וטעמא דכתיב אשר יאכל לכל נפש ואמרין בפסחים
פ' כל שעה [כ"א ב'] בין לחזקיה בין לר' אבוהי כל מקום שנאמר לא יאכל
אכילה והנאה במשמע ודוקא הנאה השוה לכל נפש דכתיב לכל נפש
אבל הנאה שאינה שוה לכל נפש אסורה והיינו דאמרין בפ' יום טוב [כ"ג
א'] שלשה דברים ר"א בן עזריה מתיר וחכמים אוסרין [כ"ב ב'] מניחין

מקורות מלאים

2. מתוך שהותרה

רש"י מסכת ביצה דף יב עמוד א

משנה. לא את הקטן - כל מילי דלאו צורך אכילה.

ליפלוגו באבנים - אי אין אסור הוצאה - אין אסור טלטול, שלא נאסר
טלטול אלא משום הוצאה, ומה שלא גזרו על כל טלטולים, אפילו על
אוכלים וכלים - משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רוב
צבור יכולין לעמוד בה, אלא מדלא אפלוגו באבנים - שמע מינה
דלכולי עלמא יש הוצאה ליום טוב, אלא שמן התורה הותרה לצורך,
ובית הלל אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי,
אלא רבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא צריך, כגון אבנים, אבל בקטן
וספר תורה, דצריכין להו ביום טוב - לא גזור, ובית שמאי לית להו
מיגו, ומידי דצורך אכילה שהתורה התירתו - הותר, ושאינו צורך
אכילה - באסורו עומד מן התורה.

תוספות מסכת ביצה דף יב עמוד א "ה"ג רש"י אלא מעתה"

....ורש"י קים ליה דב"ה סבירא להו הואיל והותרה הותרה לגמרי
אלא רבנן הוא דגזור בדבר שאינו צורך יום טוב כלל וקשה חדא
דאמר' בפסחים (דף מו:) האופה מיו"ט לחול לוקה ולא אמרין מתוך
וכו' ואפילו לרבה דלא לקי היינו מטעם הואיל ואי אתרמי ליה אורחים
אבל מטעם מתוך לא קאמר ועוד דמוחק גירסת הספרים לכן נראה
לפר' דגרסי' כגירסת הספרים אלא מעתה הוציא אבנים לב"ה ה"נ
דלא מחייב פי' מדאורייתא מלקות וכ"ת ה"נ א"כ לפלגו באבנים אלא
ודאי מדלא קמפלגי וכו' ודוקא בהוצאה שיש בה צורך יום טוב קצת
אמרין מתוך שהותרה לצורך יום טוב דכל אוכל נפש מותר הותרה
נמי שלא לצורך אוכל נפש הואיל ואיכא צורך מקצת שיש צורך יום
טוב אבל שלא לצורך יום טוב כלל ודאי דאסור מן התורה כגון אופה
מיו"ט לחול ומוציא אבנים דליכא לא צורך נפש ולא שמחת יום טוב
חייב מדאורייתא וכי פליגי ב"ש וב"ה בדברים שאינן לצורך אוכל נפש
ואיכא בהן צורך יום טוב קצת כגון קטן למולו דהמצוה נקראת צורך
יום טוב ולולב לצאת בו וס"ת לקרות בו וכן פי' רבינו חננאל אבל
ליתא פירושן דלאו דוקא קטן למולו דה"ה שלא למולו דשרי גם טיול

לעבודת קנין כגון זריעה וקצירה וחפירה וכיוצא בהם, אבל אוכל נפש אינה מלאכת עבודה, זה לשונו:

רמב"ם הלכות יום טוב פרק א הלכה ד

כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה א שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה, לפיכך מותר ביום טוב להוציא קטן ב או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות. וכן מותר להבעיר אף על פי שאינו לצורך אכילה, ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן, וכל שאין בהן צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהן. +/השגת הראב"ד/ וכן מותר להבעיר אפי' שאינו צורך אכילה. א"א זהו להחם חמין לרגליו, ולהדליק נר של אבטלה כגון המדליק נר לכבוד בירושלמי (ביצה פ"ה סה"ב) אמרו לא תאסור ולא תשרי. +

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיח סעיף א

(א) מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה, (ב) הותרה שלא לצורך, (ג) א כגון * א קטן (ד) ולולב * וספר תורה וכלים. הגה: * (ה) הצריכים לו * קצת, או שמתירא (ו) ב [ב] שלא יגנובו או שאר פסידא (הגהות סמ"ק ורבינו ירוחם), (ז) אכל אבנים ג וכיוצא בהן, (ח) אסור. הגה: ד ומותר לשחוק (ט) בכדור, אפילו ברשות הרבים, אף על גב שאינו אלא טיול בעלמא (תוס' ורבי ירוחם); (י) ה ואם הניח עירוב, מותר לטלטל ולהוציא (יא) כל שיש לו תורת כלי, אף על פי שאינו לצורך היום כלל (ר"ן פ"ב דביצה).

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקיח סעיף א

(א) מתוך שהותרה הוצאה וכו' - וכן הדין [א] בהבערה ושחיטה ואפיה ובשול שהם מלאכות השייכות לאוכל נפש אמרינן בהו מתוך וכו'. דאף דכתיב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם קיבלו חז"ל דהכונה הוא אותן מלאכות הרגילות להעשות לצורך אוכל נפש אפילו אם עתה אין כונתו לצורך אכילה התירה התורה ועיין לקמיה במה שסיים הרמ"א לענין הוצאה דאיירינן בה דבעינן שיהא עכ"פ צורך קצת [ב] וה"ה בכל הנ"ל: (ב) הותרה שלא לצורך - אפילו להוציא אותו לרשות הרבים וכ"ש לכרמלית: (ג) כגון קטן - לא מיבעיא דאם לא יוצאו יבכה ויצטער האב עי"ז בודאי מותר אלא אפילו אם יכול להניחו אצל אמו ולא יבכה מ"מ אם יש לאב געגועים על בנו [ג] וישמח האב לטייל עמו ג"כ מותר דהוא שמחת יום טוב ומקרי צורך היום: (ד) ולולב וס"ת - לולב לצאת

את המוגמר ביום טוב וחכמים אוסרין ואמר רב אסי מחלוקת להריח אבל לגמר ד"ה אסור וטעמא שאין גימור כלים צריך אלא לחולים ורחיצת כל גופו בחמין אסירא מהאי טעמא שאינה שוה לכל נפש והיינו דתנן בפ' המביא [ל"ב א'] אין עושין פחמין ומקשינן פשיטא תני ר' חייא לא נצרכה אלא למוסרין לאולירין לבו ביום ובו ביום מי שרי [פ"י] מי שרי לרחוץ והא אינה שוה לכל נפש ומתרץ להזיע וקודם גזירה ומלאכת מצוה מתוך שהיא הנאת נשמה מותרת כדתנן בביצה פ"א [י"ב א'] בש"א אין מוציאין את הקטן ולא את הלולב ולא את ס"ת לר"ה וב"ה מתירין פ' קטן למולו לולב לנענע בו ס"ת לקרות בו ומסקינן טעמא דב"ה משום שהותרה הוצאה לצורך הנאת הגוף הותרה נמי שלא לצורך הנאת הגוף אך שיהיה להנאת הנשמה פ"י מתוך וכו' מתוך אותו מקרא עצמו שאתה למד היתר הנאת הגוף אתה למד היתר הנאת הנשמה דאך אשר יאכל לכל נפש כתיב פ"י שיהנה לכל נפש כאשר פירשתי למעלה בסמוך וכל הגוף נקראת נפש כדכתיב שובי נפשי למנוחייכי וכתוב והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים אתה ה"א

רמב"ן ויקרא פרק כג

(ז) ...אבל פירוש "מלאכת עבודה", כל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, כענין שנאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות כ ט), ובכל עבודה בשדה (שם א יד), ונעבדתם ונזרעתם (יחזקאל לו ט), וקין היה עובד אדמה (בראשית ד ב), ומלאכה שהיא באוכל נפש היא מלאכת הנאה לא מלאכת עבודה. וזה מתבאר בתורה, כי בחג המצות שאמר תחילה (שמות יב טז) כל מלאכה לא יעשה בהם, הוצרך לפרש אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ובשאר כל ימים טובים יקצר ויאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו, לאסור כל מלאכה שאינה אוכל נפש ולהודיע שאוכל נפש מותר בהן. ולא יאמר הכתוב לעולם באחד מכל שאר ימים טובים "כל מלאכה" ולא יפרש בהם היתר אוכל נפש, כי "מלאכת עבודה" ילמד על זה. אבל בפרשת כל הבכור (דברים טז ח) בחג המצות אמר, וביום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה. והטעם, מפני שכבר התיר בו בפירוש אוכל נפש ולא הוצרך לאמר בו "כל מלאכת עבודה", והזכיר "מלאכה" סתם ולא אמר "כל מלאכה" כמו שנאמר בשבת (לעיל פסוק ג) ויום הכפורים (להלן פסוק כח), הכונה לא תעשה מלאכה אשר הזהרתיך עליה. וכתב רבי חננאל, כל מלאכת עבודה, מגיד שאינו מתיר אלא במלאכת אוכל נפש כדכתיב בענין הזה במקום אחר, וביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם, ומפני שמזכיר שם "כל מלאכה" הוצרך לפרש אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. פירוש "מלאכת עבודה" מלאכה המשתמרת

בו וס"ת לקרות בו היום שהוא צורך מצוה: (ה) הצריכין לו קצת - ליו"ט ואכלים קאי[ד] ואפילו אין צריך להו"ה[ה] רק לשם תכשיט להתקשט בהו"ה[ו] אבל שלא לצורך כלל הו"ל כאבנים. וכתבו הפוסקים דה"ה דמותר להוציא המפתח שסוגר בו האוכלין או הכלים שצריך לאותו היום אם ירא להניחו בביתו:

3. מלאכת הבערה

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פרשת ויקהל פרק לה סימן ג
(ג) לא תבערו אש. למה נאמר, לפי שהוא אומר אלה הדברים, שומעני לא יהא חייב עד שיעבור על שלשים ותשע אבות מלאכות, ת"ל לא תבערו אש, הבערה בכלל היתה, ולמה יצאת לחלק, ללמד מה הבערה מיוחדת שהיא אחת משלשים ותשע אבות מלאכות, וחייב עליה בפני עצמה, אף שאר שלשים ותשע אבות מלאכות לחייב על כל אחת ואחת בפני עצמה:

ד"א לא תבערו אש. למה נאמר לפי שהוא אומר אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (ויקרא ו ו), תאמר אפילו בגבולין, ת"ל בכל מושבותיכם, במושבותיכם אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר במקדש. משום ר' ישמעאל אומר תלמיד אחד, לא תבערו אש בכל מושבותיכם, מושבות דכתב רחמנא גבי שבת למה לי, מכדי שבת חובת הגוף הוא, וחובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחוצה לארץ, ולמה נאמר מושבות גבי הבערה, לפי שנאמר והיה אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם (במדבר לה כט), יכול שאם חייב שריפה לבית דין ישרף בשבת, ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, אין הבערה אלא בידיים,

מכילתא דרבי ישמעאל ויקהל - מסכתא דשבתא פרשה א

רבי נתן אומר, לא תבערו אש, למה נאמר, לפי שהוא אומר, ויקהל משה, שומע אני יהא רשאי להדליק לו את הנר ולהטמין לו את החמין ולעשות לו מדורה, תלמוד לומר לא תבערו אש.

רשב"ם שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק ג: (ג) לא תבערו אש - לפי שבימים טובים כת' אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, שם הותרה הבערת אש לאפות ולבשל, אבל בשבת כת' את אשר תאפו אפו, מבעוד יום, ואת אשר תבשלו בשלו, לכך מזהיר כי בשבת לא תבערו אש למלאכת אוכל נפש וכל שכן שאר מלאכות שאסורין אפילו ביום טוב. ולקטורת, לצורך קטורת תביאו הסמים:

דעת זקנים מבעלי התוספות שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק ג:
(ג) לא תבערו אש. הזהירה תורה על ההבערה טפי משאר מלאכות מפני שאינה נראית כל כך מלאכה ושמה יאמרו לא נעשה מלאכה אבל נבעיר האש ונזמין הכל כדי לעשות בזה ובכסף מיד לאחר השבת לכך נאמר לא תבערו.

רמב"ן שמות פרשת ויקהל פרק לה פסוק ג

(ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת - ענין הכתוב הזה ודאי לאסור בשבת גם מלאכת אוכל נפש, כי אמר כל העושה בו מלאכה יומת, ופירש שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר כי האש צורך כל מאכל. והוצרך לומר כן מפני שלא אמר "העושה בו כל מלאכה" כאשר אמר בעשרת הדברות (לעיל כ י) לא תעשה כל מלאכה, ואמר מלאכה סתם, והיה אפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל נפש, כי כן נאמר בחג המצות (דברים טז ח) לא תעשה מלאכה ואין אוכל נפש בכללו, ולכך הזכיר בפירוש שאף אוכל נפש אסור בו:

וכלשון הזה מצאתי במדרש (מכילתא כאן) רבי נתן אומר לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת למה נאמר, לפי שהוא אומר ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, שומע אני יהא רשאי להדליק לו את הנר, להטמין לו את החמין, ולעשות לו מדורה בשבת, ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. וזה קרוב למה שאמרנו, שלא היו מלאכות הללו שהן הנאה לגופו בכלל איסור הראשון. ורצה רבי נתן לומר שלא הוצרך הכתוב לאסור אפי"ה ובשול ושאר צרכי אוכל נפש, שכבר אמר להם את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו (לעיל טז כג), אבל עדיין כל מלאכות שאדם נהנה בהן ואינן עושין אלא הנאה לגוף כגון הדלקת הנר ומדורה ורחיצת גופו בחמין יהיו מותרות כי זה מעונג שבת, לכך נאמר לא תבערו אש לאסור הכל:

4. אין ביעור חמץ אלא שריפה

אבן עזרא ויקרא (פרשת צו) פרק ז פסוק יז

(יז) באש ישרף כאשר נשרפו האימורים רק לא ישרף על גבי המזבח:

ספרא צו פרשה ז תחילת פרק יב אות טו

ביום השלישי באש ישרף בנה אב לכל הנשרפים שלא יהיו נשרפים אלא ביום.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה צא

והמצוה הצ"א היא שצונו לשרוף נותר והוא אמרו ית' (צו ז) והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף. ובבאור אמרו באמרו ית' בכבש הפסח (בא יב) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו,

ושמע מינה לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. כתב עוד ז"ל שלא לצורך אוכל נפש והוא צורך יום טוב, כדמוכח במסכת יום טוב (ביצה י"ב א') ובכמה דוכתי, ודין הוא, דאי לא לבית הלל (שם) כולהו מלאכות שריין במתוך, והכא נמי כיון שהיא מצוה [שזמנה] ביום טוב חשיב למישרי במתוך דהוי כלולב לצאת בו וס"ת לקרות בו, ומיהו השתא דקי"ל דביעור בי"ד היכא דעבר ולא ביטל ולא בדק אין לו לשורפו ביום טוב, דכיון דהגיע [ה]מצוה קודם הוי כמילה שלא בזמנה שאינו דוחה יום טוב, וכן הוא בפירוש בירושלמי דשבת (ע"ש פ"ב ה"א), וכן הצעתי לפני מורי הרב והרשב"א והודו לדברי, ושלא כדעת רבים, הלכך כל כיוצא בזה מוציאו כלאחר יד או על ידי גוי דשרינן ליה שבות דרבנן שלא יעבור עליו, ולא סגי הכא שיכפה עליו את הכלי כדלקמן (ו' א'), דההוא למי שביטל, וכן הורו רבותי, עכ"ל ז"ל.

5. סוגיה בדף ו א

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ח

לפיכך אם לא ביטל קודם שש ומשש שעות ולמעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו ושכחו בשעת הביעור ולא ביערו הרי זה עבר על לא יראה ולא ימצא שהרי לא ביער ולא ביטל, ואין הבטול עתה מועיל לו כלום לפי שאינו ברשותו והכתוב עשה כאילו הוא ברשותו לחייבו משום לא יראה ולא ימצא, וחייב לבערו בכל עת שימצאנו, ואם מצאו ביום טוב כופה עליו כלי עד לערב ומבערו, ואם של הקדש הוא אינו צריך לכפות עליו כלי שהכל פורשין ממנו.

כסף משנה הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ח

[ח] ואם מצאו ביום טוב כופה עליו כלי וכו'. הקשו בהגהות יבערנו במקומו והא אית ליה לר' יהודה מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ותיצו דהכא איירי בשבטלו. ולדעת ה"ה שכתב דאפילו לא ביטל עסקינן י"ל שכשהתירו הבערה שלא לצורך ה"מ בשיש צורך היום קצת וכו"ת הא איכא צורך היום כיון דאיכא מצוה ליתא דהא שריפת קדשים מצות עשה ואינו דוחה יום טוב ועוד דהא אמרינן בספ"ק דכתובות (דף ז'). דלא אמרינן מתוך אלא בהנאה השוה לכל נפש פי' לכל גוף אדם והכא ליכא הנאה לשום גוף. ...

מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ו עמוד א

אמר רב יהודא אמר רב המוצא חמץ ביום טוב כופה עליו את הכלי. י"מ דהכ' בשבטלו דתו לא עבר בב"י ובבל ימצא וליכא אלא משום דלמא אתו למיכל מניה ובכפייית כלי סגי. אבל כשלא בטלו כיון דאיכא משום בל יראה ובל ימצא שריף ליה. ולא מחוור לי כלל דאפילו לא בטלו נמי דמצוה לשורפו אין שורפין אותו ביום טוב וקדשי' יוכיחו דכתיב ושרפת את הנותר באש ואפי"ה קיימ"ל דאין שורפין קדשים ביום טוב. ור' עקיבא נמי דאית לי' דאין ביעור חמץ אלא שריפה ומצוה לשורפו אמר לעיל דאין שורפין ביום טוב. ואף על גב דמפרש לעיל טעמיה דר' עקיבא משום דלא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ואלו אנן קיימ"ל כב"ה דאית להו מתוך בפ"ק דביצה מסתברא לי' דההיא דר' עקיבא ל"פ אדידן דהיאך אפשר דשביק ב"ה ועביד כב"ש אלא ה"ק רבא וש"מ דב"ה לא אמרי מתוך אלא בדבר שיש בו צורך היום.

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף ה עמוד ב